

3. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
4. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
5. Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності: Закон України від 03.03.1998 № 147/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/147/98-%D0%B2%D1%80#Text>
6. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

Мошинська Яна Степанівна

аспірантка кафедри цивільного права

Національного університету «Одеська юридична академія»

ОСОБЛИВОСТІ СУДОВОГО МЕХАНІЗМУ ЗАХИСТУ ПРАВ УЧАСНИКІВ ВІДНОСИН, ЯКІ ВИНИКАЮТЬ У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ ПОЗБАВЛЕННЯМ БАТЬКІВСЬКИХ ПРАВ

Положення сімейного законодавства України щодо встановлення підстав позбавленням батьківських прав (ст. 164 Сімейного кодексу України [1] (далі – СК України) характеризуються наявністю оціночних понять, які можуть тлумачитися судом неоднозначно, що призводить до невинновданого втручання у сімейне життя з боку держави і порушення права на сімейне життя, передбаченого та захищеного ст. 8 Європейської конвенції з прав людини [2]. Позбавлення батьківських прав має обов'язково відповідати нагальній соціальній потребі, що переслідується, та не порушувати справедливий баланс, який повинен бути досягнутий між відповідними конкуруючими інтересами, з пріоритетом забезпечення найкращих інтересів дитини (рішення ЄСПЛ від 30.11.2017 р. у справі «Странд Лоббен та інші проти Норвегії», справі від 18.06.2019 р. у справі «Хаддад проти Іспанії»).

Можливими шляхами подолання недоліків правового регулювання підстав та порядку відібрання дітей від батьків має стати удосконалення судового механізму забезпечення захисту прав учасників цих відносин. Зокрема, найбільшою гарантією має стати обов'язкове врахування судом думки самої дитини стосовно питання позбавлення її батьків батьківських прав. Однак, на практиці, на сьогодні, думкою дитини під час судового розгляду продовжують нехтувати. Зокрема, у справі № 686/16892/20 від

29.07.2021р. [3] суд відмовив у позбавленні батька дитини батьківських прав та не врахував думку дитини, яка пояснила, що не бажає спілкуватися з батьком і він є для неї чужою людиною.

Зазначена категорія справ не може розглядатися судом за формальними ознаками і тому треба законодавчо закріпити дискреційні повноваження суду у сімейних справах, що надає можливість урахування при вирішенні рішення судом конкретних обставин справи. Обов'язково у цій категорії справ мають призначатися різні види експертиз та консультацій із спеціалістами (наприклад, психологами, представниками органів, що надають фінансову допомогу сім'ям з дітьми тощо). Також у законодавстві України слід встановити випробувальний строк у 1 місяць для батьків, щодо яких розглядається справа про відібрання дітей, для усунення обставин, що становлять небезпеку для дітей (зокрема, поліпшення житлових умов, припинення зловживання алкогольними, наркотичними засобами тощо).

Як впливає із положень п. 2 ч.1 ст. 164 СК України, під час судового розгляду справ про позбавлення батьківських прав обов'язково має встановлюватися наявність вини батьків (одного з них) при невиконанні ними своїх батьківських обов'язків. Відповідно до абз.2 п. 16 Постанови Пленуму ВСУ від 30.03.2007 № 3 «Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про усиновлення і про позбавлення та поновлення батьківських прав» [4] ухилення батьків від виконання своїх обов'язків полягає у відсутності піклування про фізичний і духовний розвиток дитини, її навчання, підготовку до самостійного життя, зокрема: не забезпечують необхідного харчування, медичного догляду, лікування дитини, що негативно впливає на її фізичний розвиток як складову виховання; не спілкуються з дитиною в обсязі, необхідному для її нормального самоусвідомлення; не надають дитині доступу до культурних та інших духовних цінностей; не сприяють засвоєнню нею загально визнаних норм моралі; не виявляють інтересу до її внутрішнього світу; не створюють умов для отримання нею освіти.

У випадках, коли батьки не усвідомлюють нехтування ними своїми обов'язками, тобто вчиняють ці дії не умисно, а не через недбалість, їх не можна позбавляти батьківських прав. З такими батьками органу опіки та піклування слід провести бесіди та консультації з наданням певного строку на виправлення ситуації. Тільки у разі свідомого подальшого невиконання батьками своїх обов'язків їх може бути позбавлено батьківських прав.

Стосовного врахування вини при винесенні судом рішення про позбавлення батьківських прав зазначив Верховний Суд у своєму рішенні №520/8264/19 від 26.04.2022 р. [5] Судом було проаналізовано поведінку відповідача, яка полягала у залишенні дітей без догляду та піклування після хвороби та смерті матері. Прояв інтересу до життя дітей за допомогою телекомунікаційних засобів судом було визнано належним способом реалізації батьківського піклування. Відповідача було позбавлено з цієї підстави батьківських прав з урахуванням інтересів та думки його дітей.

У якості висновку, слід зазначити, що судова практика щодо позбавлення батьківських прав зводиться до того, що позбавлення є крайнім заходом, коли поведінка батьків (одного з них) не підлягає виправленню.

Список використаної літератури:

1. Сімейний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/29>
2. Європейська конвенція з прав людини 1950 року. URL: https://www.echr.coe.int/documents/convention_ukr.pdf
3. Постанова ВС КЦС у справі № 686/16892/20 від 29.07.2021. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/96978029>
4. Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про усиновлення і про позбавлення та поновлення батьківських прав: Постанови Пленуму ВСУ від 30.03.2007 № 3. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-07#Text>
5. Постанова ВС КЦС у справі №520/8264/19 від 26.04.2022 р. URL: <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=104178273&red=1000030511d37ad5de31e69a1021595b936d0e&d=5>

Оскілко Олексій Олегович

аспірант кафедри цивільного права

Національного університету «Одеська юридична академія»

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА ЇХ ЗАХИСТУ

Збройні сили є складовою будь-якої демократичної держави та суспільства. Виконуючи свої функції в галузі оборони та національної безпеки, збройні сили відіграють ключову роль у забезпеченні безпечного середовища, яке дозволяє користуватися всіма невід'ємними правами та